

Lärarhandledning

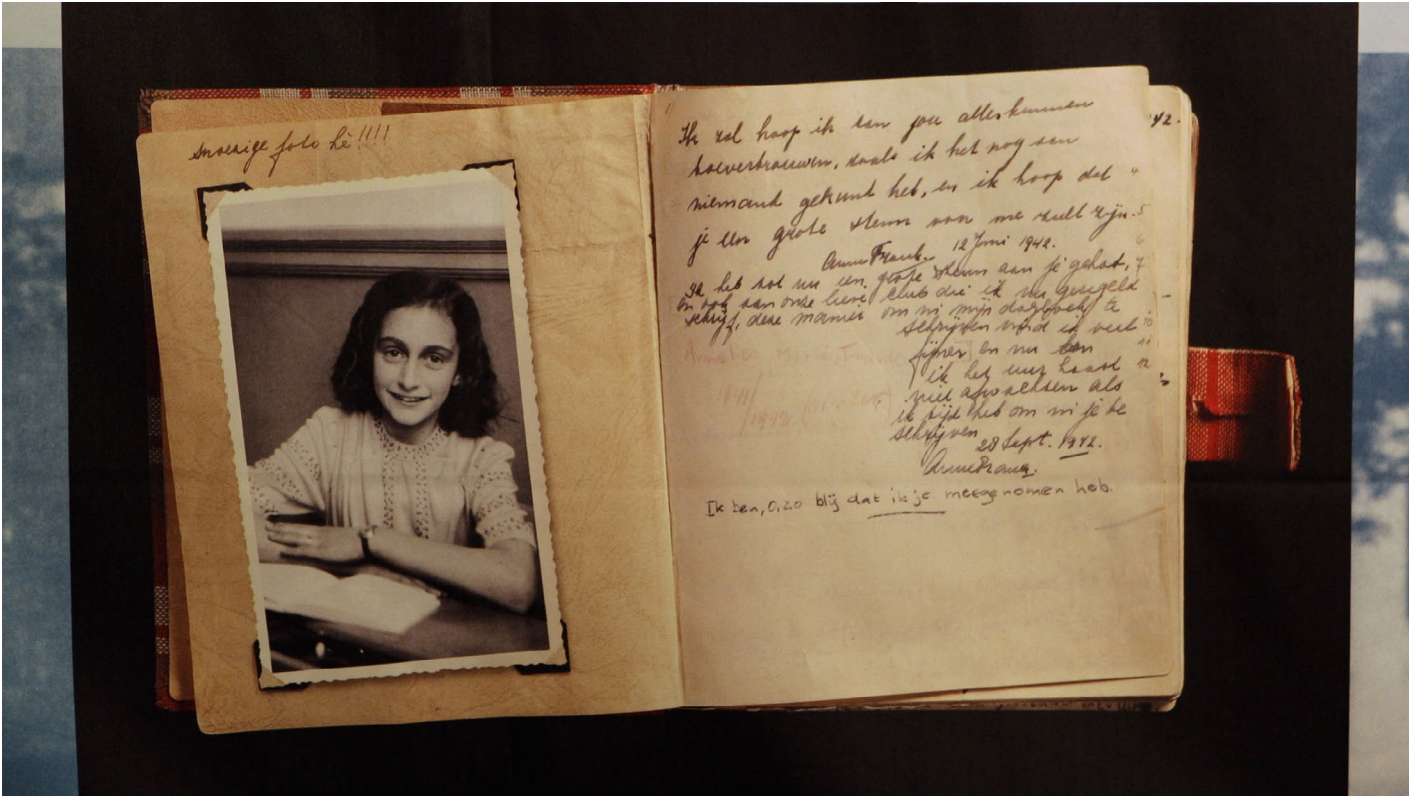

Foto: AP Photo / Bas Czerwinski

ANNE FRANKS DAGBOK

Drama för unga, 9–13 år

En guide till aktiv lyssning med klassen

**BARN
RADION**
sverigesradio

Anne Franks dagbok - radiodrama i 5 delar

Anne Frank (1929-1945) var 13 år när hon i juli 1942 snabbt måste fly från sitt hem i Amsterdam och gömma sig i gårdshuset på Prinsengracht 263 tillsammans med sin familj. Redan innan familjen gick under jorden skrev Anne dagbok, vilket hon fortsatte med även i sitt gömställe. Genom dessa dagboksanteckningar kan vi läsa och leva oss in i hur det var att vara ung judinna under den nazistiska ockupationen. En fruktansvärd erfarenhet som ingen borde behöva uppleva. Men vi får också läsa och uppleva en ung flickas tankar om kärlek och relationer. Dessa funderingar och frustrationer kan många relatera till oavsett omständigheter och tidsepoker.

Strax efter dagen D, när framtiden börjar se ljusare ut för familjen blir de förrådade. Den 4 augusti 1944 grips familjen och deporteras till Auschwitz. Anne och hennes syster Margot skickas sedan till koncentrationslägret Bergen-Belsen där de dör i tyfus 1945.

Denna betydelsefulla berättelse har en viktig plats i dagens i klassrum. Genom Anne Franks dagbok kan vi lyfta dessa viktiga frågor och reflektera över ödets olika lotter och vårt sammanhang i framtidsutvecklingen. Arbetsuppgifterna i lärarhandledningen till Anne Franks dagbok är kopplade till läroplanen i både SV och SO. *

Medverkande

Radiodramatisering av Doreen Kanter med översättning av Lill-Inger och Göran O. Eriksson. För regi står Hans Klinga.

I rollerna hörs:

Sara Sommerfeld som Anne Frank

Jan-Olof Strandberg som Herr Frank

Lil Terselius som Fru Frank

I övriga roller hörs bland andra Lisen Arnell, Björn Gustafson, Basia Frydman, Peter Eggers, Olof Thunberg, Nils Eklund och Marie Richardson

Lyssning

Hur ni lyssnar

Dramat består av fem delar. Varje del är 15 minuter långt.

Lyssna på dator: [Anne Franks dagbok- alla avsnitt](#)

Lyssna via mobilen: Ladda ner appen Sveriges Radio Play, som finns kostnadsfritt via App Store eller Google Play.

Sök på "Anne Franks dagbok" i appen.

Lyssnarvänlig miljö

För att skapa rätt förutsättningar för aktivt lyssnande är det viktigt att skapa en lyssnarvänlig miljö. Se till att det finns tillräckligt med tid för att både lyssna och efterföljande samtal. Låt det inte gå för långt mellan tillfällena.

Fundera gärna över om den fysiska miljön passar för att lyssna. Behöver rummet möbleras om för att skapa möjlighet att ligga på golvet, sitta på andra platser? Finns det soffor eller puffar? För att stötta elever som inte är

*

"Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier." Lgr11, SV ämnets syfte

"Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala." Lgr11, SO ämnets syfte

Anne Frank

vana lyssnare kan det vara bra att undvika distraktion. Kanske behöver det vara dämpad belysning i rummet. **Vad passar gruppen bäst?**

Visa att lyssnandet är något viktigt som är prioriterat så att alla ska få en så bra upplevelse som möjligt!

Arbetsätt

Olika arbetsmodeller för aktiv lyssnarupplevelse

En framgångsfaktor för språkutveckling är att lyssna aktivt med efterföljande diskussion och samtal. För detta finns olika tillvägagångssätt. I lärarhandledningarna från Barnradion/Drama för Unga varvas arbetsätten för reflektion utifrån vad som passar dramat.

Loggbok

En loggbok är ett verktyg för att strukturera egna reflektioner. Dessa reflektioner kan sedan användas som utgångspunkt i gemensamma diskussioner kring dramat. En logg ska vara kort och koncis och behöver inte ta mer än 5-10 minuter att skriva. Loggboken är elevens egna reflektionsbok och kan användas för flera loggar och behöver inte bara vara kopplade till radiodramat ni lyssnar på. Tänk på att datera och rubricera så att ni lätt kan hitta mellan olika loggar när ni sedan tittar tillbaka.

EPA

Arbetsättet EPA (enskilt, par, alla) är en dynamiskt arbetsmodell. Den innebär att eleverna först reflekterar över en frågeställning **självständigt** och antecknar i loggbok eller på mini-whiteboards. Sedan samtalar de med en **parkamrat** och därefter lyfts tankarna upp **gemensamt i klassen**. Vid arbetet med lyssnarupplevelse som språkutveckling passar det bra att varva de båda arbetsätten **loggbok** och **EPA**.

Post-it-storm

För att hjälpa eleverna att samla ihop fakta och komma igång med sina tankar kan det vara bra att "brainstorma" gemensamt innan den egna reflektionen. Då är **post-it-storm** (en brain storm med post-it lappar) ett bra arbetsätt. Dela ut några post-it-lappar var till eleverna. Berätta att de bara ska skriva ett ord eller en kort mening på varje post-it lapp. Tanken är att de ska skriva lappar på allt de kan komma på, utifrån en specifik frågeställning. När eleverna har skrivit i ungefär 5-10 minuter gör ni en tankekarta med frågeställningen som utgångspunkt. Tillsammans läser ni upp en lapp i taget, och du skriver in den i tankekartan. Diskutera och förtydliga under tiden som ni bygger upp tankekartan på tavlan.

Strategier

För att stärka elevernas språkutveckling är varje del kopplat till minst en av de strategier som ger läsförståelse/hörförståelse. Strategin **förstå svåra ord och uttryck** finns till alla delar. Vi rekommenderar dig att gå igenom dessa ord innan ni lyssnar.

Till varje avsnitt använder vi oss av de strategier som passar bäst för innehållet.

Anne Franks
dagbok är en unik
berättelse både om
krig och om
att vara ung

Anne Franks dagbok, del 1 - [Lyssna på avsnittet](#)

”Jag hade på mig två linnen, två par strumpor, tre par byxor och en underklänning, över det en klänning, så kjol och så jacka och sommarkappa, mina bästa skor, pampuscher, schal, mössa och alla möjliga saker. Redan innan jag gick hemifrån höll jag på att kvävas, men det var ingen som brydde sig om.”

Anne Frank är 13 år och måste snabbt fly till ett gömställe tillsammans med sin familj. Nazisterna är ute efter alla judar. Men hon har ju alltid sin värdefulla dagbok...

Nya ord och uttryck:

pampuscher (galoscher), Davidstjärna, Gestapo, arresteras, koncentrationsläger.

Skriv upp och prata om nya ord/uttryck. Utgå ifrån klassens språkliga förutsättningar och låt eleverna berätta om sina erfarenheter kring orden. Gör detta inför varje lyssnartillfälle.

Förutspå:

Börja med reflektion och klassrumssamtal utifrån strategin *förutspå*. Det skapar intresse och gör det lättare att komma in i berättelsen. Läs eller berätta om Anne Franks dagbok, utgå gärna ifrån ingressen. Låt eleverna skriva själva under ungefär 10 minuter, vad de tror eller vet att berättelsen kommer handla om. Låt sedan de elever som vill berätta vad de har skrivit ned. Försök att inte själv berätta allt för mycket kring handlingen, utan utgå från elevernas erfarenheter. Poängtera att det inte finns några rätt eller fel när ni förutspår. Vi använder strategin *förutspå* för att skapa nyfikenhet och viss förförståelse.

Frågor på handlingen:

Efter att ni lyssnat på första avsnittet, låter du eleverna komplettera sina tankar med dessa frågor:

- **Varför måste Anne ha så mycket kläder på sig när hennes familj flyr till gömstället? Varför har de inte resväskor?**
- **Anne berättar om hur det är för judar i Nederländerna vid den här tiden. Vad får judar inte göra som de andra holländarna får?**
- **Familjen Frank ska gömma sig tills ”det här” är över. Vad menar de med ”det här”?**
- **Avsnittet slutar med att Anne får dagboken av sin pappa. Men vi hör också sirener. Hur tror du Anne känner sig?**

Låt eleverna skriva i ungefär 10 minuter i sina loggböcker. Om det passar bättre att arbeta med arbetsättet *EPA* kan eleverna istället berätta för sin parkamrat vad de förutspått och vad de vill komplettera med. Sedan låter du elevparen berätta för klassen om sina tankar.

Anne Franks dagbok, del 2 - [Lyssna på avsnittet](#)

”Kära dagbok. Att aldrig få gå ut, att aldrig få andas frisk luft, att aldrig få skrika, springa och hoppa. Det är alltså så här det känns att gå under jorden.”

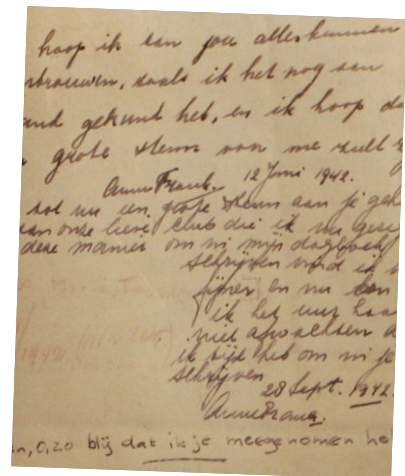

Foto: AP Photo / Bas Czerwinski

Ur Anne Franks dagbok

Anne får inte gå ut, inte prata och inte röra på sig så att det låter under kontorstid. Vi middagsbordet blir det en hel del bråk. Särskilt herr Van Daan är sur.

Nya ord/uttryck:

rasar, näsvis, ohygglig, flörtar, att vara det svarta fåret i en familj, dödsläger.

Börja med en kort klassrumsdiskussion om det som hände i första avsnittet och prata om nya ord och uttryck.

Skapa inre bilder:

Berätta att eleverna den här gången ska lyssna och träna på strategin *skapa inre bilder*. Det betyder att eleven ska rita eller måla någon av de inre bilder eleven får under lyssningen. Detta är en strategi som många elever vill sätta igång med så snart de lyssnat klart. Ibland kan det vara bra att ändå stanna upp och reflektera enskilt och gemensamt. Framför allt är det till stor hjälp för de elever som inte är vana att sätta ord på eller uttrycka sig genom bilder.

Låt eleverna därför först försöka beskriva den inre bilden som hen vill göra med ord. Antingen skriver de i sina loggböcker eller på mini-whiteboards under ungefär 10 minuter. Här är arbetsmodellen *EPA* bra. När de har reflekterat en stund kan det vara bra att låta eleverna berätta för sin parkamrat och klassen innan de sätter igång med *illustrationerna*.

**Att reflektera
i ord samlar
tankarna innan
bilden skapas**

Anne Franks dagbok, del 3 - [Lyssna på avsnittet](#)

”Kära dagbok. Allt är fortfarande som vanligt. Här inne gnatar och tjatar alla på varandra – fast mest på mig. Utanför vårt gömställe rasar kriget. Vi lever ännu så länge – fast vi är judar.”

Familjerna i gömstället firar chanukka och Anne får äntligen känna sig lite glad. Men efter firandet händer något skrämmande.

Nya ord/uttryck:

faran är över, inbrott, överenskommelse, spritt språngande galen.

Börja med en kort klassrumsdiskussion om det som hände i första avsnittet och prata om nya ord och uttryck.

Göra inferenser:

Efter avsnitt 3 passar det att göra **inferenser**, det vill säga att **lyssna mellan raderna** och reflektera över vad vi vet – trots att det inte sägs rakt ut.

Börja med att låt eleverna svara på:

- **Anne undrar om inte dagboken känner sig som en ko. Vad menar hon?** Skriv sedan upp namnen på alla karaktärer på tavlan.
- **Vad tycker Anne om sin familj och de andra personerna på vinden?**
- **Under chanukkan händer något skrämmande, som både förtydligar det Anne tycker om personerna i huset, men händelsen förändrar också hennes syn på Peter. Hur reagerade Peter under inbrottet? Varför förändras Annes syn på honom då?**

Personer som vi hör i dramat:

Anne Frank, hennes syster Margot, pappa Otto, mamma Edith.

Herr och fru Van Daan, med son Peter.

Herr Dussel som flyttar in.

Herr Kraaler och Miep Gies, som hjälper dem att skaffa mat och överleva i gömstället.

Gör en *post-it storm* där alla skriver ner några karaktärsdrag på personerna som finns i *Anne Franks dagbok* på på post-it lappar. Poängtera att de ska utgå från egna erfarenheter och ledtrådar från dramat. Och att det inte finns några rätt eller fel, det är deras egna tolkningar som ska komma fram i diskussionen sedan. Skriv upp **karaktärsdragen** (hur de är) under varje person och var noga med att låta eleverna även hitta argument för sina beskrivningar. Diskutera de olika personernas positiva och negativa egenskaper.

Passa på att skriva ner några egna inferenser du också, som lärare. Då kan du senare under klassrumsdiskussionen visa hur du lyssnar bortom raderna.

Anne Franks dagbok, del 4 - [Lyssna på avsnittet](#)

"Kära dagbok. En förändring har i alla fall inträffat. Det är underbart, inte bara det som syns utanpå, mest det som sker inuti mig. Det känns som en ljuvlig hemlighet."

Efter att ha levt tillsammans länge så börjar Anne och Peter att prata med varandra. Men mamma Edith tycker att Anne inte ska vara så mycket hos Peter. Och inte med stängd dörr...

Nya ord/uttryck:

utpressning, landstigit, magsår.

Börja med en kort klassrumsdiskussion om vad som hände i förra avsnittet och prata om nya ord och uttryck.

Textkopplingar:

Innan ni börjar lyssna berättar du för eleverna att de ska göra textkopplingar till sig själv och textkoppling till text när de lyssnar. Det betyder att de ska **jämföra och koppla** det de hör med tidigare upplevelser. Till sin hjälp kommer de att få olika frågeställningar.

Skriv upp textkoppling till sig själv och textkoppling till text på tavlan. Berätta om de båda typerna av textkoppling. Vänta med frågeställningarna tills efter att ni har lyssnat på avsnitt 4. Prata om frågeställningarna när du skriver upp dem på tavlan. Därefter låter du eleverna välja en eller båda textkopplingarna att skriva om i sin loggbok. När eleverna skrivit klart kan de först berätta för sin parkompis eller i smågrupper innan ni samtalar i hela klassen vad ni reflekterat över.

Textkoppling till dig själv

"Anne och Peters relation har verkligen fördjupats. I början tror Anne inte att hon är kär men något förändras."

Gör en **koppling** till dig själv, kanske har du varit med om samma sak, blivit kär i en kompis. Varför blir man egentligen det? Anne är rejält trött på att mamma bråkar med henne. Hon känner att hon inte förstår varför. Det är nog en känsla som många i hennes ålder kan känna igen.

- **Har du känt som Anne någon gång? Hur kändes det? Kan du beskriva känslan?**
- **Har du gjort något som du inte får för dina föräldrar bara för att du**

tycker att de har fel? Vad gjorde du då? Vad hände? Hur reagerade dina föräldrar?

Textkoppling till text

Berättelser om kärlek och föräldrar som inte förstår har nog de flesta upplevt tidigare – oavsett om det är en berättelse de läst, lyssnat på eller sett. Kanske har några även tagit del av berättelser om andra världskriget?

- Har du läst eller lyssnat på någon annan kärlekssaga förut där föräldrar inte förstår? Vad hände i den?
- Har du läst eller lyssnat på någon berättelse där huvudpersonen måste gömma sig och leva med rädslan att bli upptäckt. Vad hände då?
- Har du läst eller lyssnat på andra berättelser om judarnas öden under andra världskriget? Vad finns det för likheter mellan dessa öden? Vad finns det för olikheter?
- Har du läst eller lyssnat på andra berättelser som handlar om andra världskriget? Vilka då? Vad finns det för likheter och olikheter mellan dessa olika berättelser?

Utvidga förståelsen
för Anne Franks
dagbok genom att
koppla till andra
texter

Anne Franks dagbok, del 5 - [Lyssna på avsnittet](#)

”Kära dagbok. Invasion! Vänner som nalkas, befrielse. Det låter för underbart för att kunna bli verklighet, men hoppet håller oss uppe. Tänk - jag kanske är tillbaka i skolan redan till höstterminen.”

Herr Van Daan upptäcks i köket. Då knackar Miep på dörren och berättar att ”invasionen har börjat.”

Nya ord/uttryck:

sniken, egoistisk, kräver, invasion, D-dagen, befriade, konjaken.

Börja med en kort klassrumsdiskussion om vad som hände i förra avsnittet och prata om nya ord och uttryck.

Sammanfatta det viktigaste och ta ut essensen:

Det här avsnittet kan väcka många tankar och funderingar. Eftersom det är sista avsnittet passar det bra att använda strategin sammanfatta och ta ut essensen efter att ni har lyssnat. Låt eleverna **sammanfatta** berättelsen och fundera på vad vi kan lära oss av Anne Franks dagbok. Börja med att sammanfatta tillsammans. Dela upp dramat i tre delar, skriv upp på tavlan.

Början – Anne och hennes familj måste fly. De installerar sig på vinden i gårdshuset på Prinsengracht 263. Vad tycker Anne om sin nya situation?

Mitten – Vad händer när de har bott på vinden i över ett år? Vad händer under Chanuckan och hur påverkar det Anne och Peters relation?

Slutet – Hur påverkas familjerna av att slutet av kriget närmar sig? Hur kommer det sig att de blir upptäckta så nära inpå krigsslutet?

Diskutera i smågrupper eller gör en *post-it storm* och skriv upp stödord till de olika delarna. När ni gjort detta använder ni arbetsmodellen *EPA* och reflekterar en stund över vad vi kan lära oss av Anne Franks dagbok.

Skriv upp på tavlan:

Vad kan vi lära oss av Anne Franks dagbok?

Vad berättar Anne om judarnas situation under ockupationen?

Vad berättar Herr Dussel när han kommer till huset?

Vad berättar Anne om sitt liv som gömd?

Vad kan vi lära oss av dramat?

Poängtera att det inte finns några rätt eller fel när vi tolkar utifrån dramat. När eleverna skrivit ner sina tankar i loggboken eller på mini-whiteboards berättar de för sin parkamrat om sin tanke. Gör sedan en sammanställning av elevernas reflektioner på tavlan.

Att göra efter att ni lyssnat klart

Vi hoppas att Anne Franks dagbok skapar tankar och reflektioner hos eleverna, som utvecklar dem på flera plan. Det kan göra att ni kommer känna ett behov av att göra ett tydligt avslut med en slutprodukt. De avslutande uppgifterna kan vara analog eller digital och förhoppningsvis bli något som eleverna med stolthet kan visa upp för andra.

Textkoppling till omvärlden

Förintelsen under andra världskriget och Anne Franks öde är tyvärr ingen saga om ont och gott. Det hände då och det händer nu. Genom textkoppling till omvärlden kan vi försöka förstå vad som händer runt omkring oss i världen. Vad kan vi lära oss av historien och vad kan vi ha för roll i vår framtida historia?

- Vilka går under jorden och gömmer sig idag? Varför gör de det?
- Var i världen pågår det krig idag?
- Har det funnits förintelseläger även efter andra världskriget? Var då? Vilka skulle då "utrotas"? Vad är anledningen till att detta kan ske?
- Vad behöver vi förstå och göra för att den inte ska hända igen?

Diskutera i smågrupper eller gör en post-it storm och skriv upp stödord till de olika frågorna. Låt eleverna sedan skriva ner svaret på en eller flera frågor i sina loggböcker.

Hur hade dagboken slutat om Anne överlevt? Skriv nya slut.

En av Annes drömmar gick i alla fall i uppfyllelse. Hon ville bli författare. Efter kriget fick Annes far Otto dagboken från en vän. Vännen hade tagit hand om den när familjen deporterades. Otto Frank som var den ende överlevande i familjen publicerade dagboken med titeln "Gårdshuset" 1947. Den har sedan publicerats på mer än 60 olika språk.

Tänk om de aldrig hade blivit upptäckta eller om Anne hade överlevt i Bergen-Belsen? Hur hade hennes dagbok slutat då? **Gör egna slut** där Anne får möjlighet att avsluta sin dagbok. Utgå ifrån att familjen antingen var kvar i sitt gömställe fram till att tyskarna kapitulerade eller låt Anne avsluta dagboken efter att hon befriats från Bergen-Belsen.

"Föreställ dig hur intressant det vore om jag skulle ge ut en roman om 'Gårdshuset'. Av titeln att döma skulle folk säkert tro att det vore en detektivroman."

Skrivet i dagboken den 29 mars 1944.

Anne Frank